

בבא בתרא קנג

עניין: להתחיל עם דבר טוב

גמ' גיטין עה:

לאפוקי הכא דלאו קודם להן אלא אמר רבא
אם לא מתי לא יהא גט אם מתי יהא גט
אם לא מתי לא יהא גט אם לא מתי לא יהא
גט לא מקדים איניש פורענותא לנפשיה אם
מתי יהא גט אם לא מתי לא יהא גט בעינן
הן קודם ללאו: מתני' דהרי זה גיטך ע"מ

שואל ומשיב קמא ח"א סי' מו

שכ"מ שאמר במותי ובחיים

ודרך אגב ארשום מה שלמדתי בשנת תרנ"י ג' וישלח
בש"ך חו"מ סי' רנ"א [סק"א] דאם אמר במותי
ובחיים הוה כמו בחיים ובמותי, ומביא כן מהר"י בן לב חלק
א' סי' ס"ד, והר"א ששון [סי' מב] חוכך בזה. והנה שו"ת ר"א
ששון אינו תחת ידי ובמהר"י בן לב עיינתי וכמדומה שנתכוין
לסי' (סמ"ך) [גג] שם, ולפענ"ד צ"ע כיון דכל הטעם הוא
דמ"ש בחיים הוא לסימן טוב לפירוש רשב"ם [ב"ב קנג, ד"ה
סימנא] שלא יפתח פיו לשטן, והרי אמרו בגיטין דף ע"ה
[ע"ב] דלכך אתקן אם לא מתי לא יהא גט ואם מתי יהיה גט,
משום דאקדומי פורענותא לנפשיה לא מקדם. וא"כ גם כאן
כל שהתחיל במיתה שוב כל שאמר אח"כ בחיים א"כ נימא
דהכל הולך אחר התחתון ול"ש הטעם דסימן טוב, ועיין ט"ז
בהקדמתו ליו"ד ומ"ש החכם צבי ז"ל [סי' קלז] בזה. ועיין
סנהדרין דף ל"ב [ע"א] דפותחין לזכות דהתחילה מתחלה, אף
דשם היה על דבר שעבר, ומכ"ש בש"מ שודאי פותח פיו
בחיים תחלה, וכל שהתחיל במות ואח"כ בחיים מהראוי
לומר דהולך אחר התחתון, וכוונתו שיהיה כמתנת בריא
כמ"ש המהר"י בן לב שם דאזלינן בתר התחתון בצוואה,
צ"ע ג.

תורה לשמה סי' שער

הטוב תחילה כי היכי דלא להקדים פורענותא
לנפשיה.

והנה דבר זה תמצאנו מפורש יוצא בגמרא
דגיטין דף ע"ה ע"ב, בענין להקדים
בתנאי אם לא מת לא יהיה גט, משום דלא
להקדים פורענותא לנפשיה. ודין זה פסוק להלכה
בהרמב"ם ז"ל הלכות גירושין פרק ט' הלכה כ'
וזה לשונו, חולה שרצה לגרש את אשתו על תנאי
כשימות כדי שלא תפול לפני יבם, ואם עמד לא
תהיה מגורשת, ולא רצה לגרשה מעכשיו כדי
שלא תטרופ דעתו, כך הוא כותב בגט אחר
שכותב התורף, או אומר לה כשנותן הגט, אם
לא מת לא יהיה גט, ואם מת יהיה גט, ואם לא
מת לא יהיה גט, כדי שיהא תנאי כפול והן קודם
ללאו, ולא יפתח פיו תחילה לפורענות, עד כאן
לשונו, עיין שם. הרי מכאן אתה למד היטב
העצה שכתבתי שצריך לכפול חלוקת הטוב
באחרונה, וגם אתה למד מזה שיש להקפיד על
ההתחלה יותר. ודע כי בקריאת ספר תורה צריך
ליזהר גם כן להתחיל בכי טוב ולסיים בכי טוב²,
והנה הרוב מקפידין יותר על הסיום, וזה אינו,
אלא אדרבא יש להקפיד על ההתחלה יותר
להתחיל בטוב. והיה זה שלום ואל שדי ה'
צבאות יעזור לי.

כ"ד הקטן יחזקאל כחלי נר"ו

שאלה

הנה אמרו רבותינו ז"ל¹ לעולם יתחיל אדם
בכי טוב ויסיים בכי טוב, הא למדנו
שצריך ההתחלה בטוב והסיום בטוב, אבל לא
ידענו איזה מהם הוא צורך יותר. ונפקא מינה כי
לפעמים האדם צריך לפרש ולהזכיר בכתב או
בדיבור על דבר והפוכו שהם אחד טובתו ואחד
להיפך, איזה מהם יקדים, אם יקדים חלוקת הרע
כדי שיסיים בחלוקת הטוב, או אם יקדים חלוקת
הטוב כדי שיהא מתחיל בטוב. יורנו המורה
לצדקה ושכרו כפול מן השמים.

תשובה

גם בזה אפשר שיתחיל בכי טוב ויסיים בכי
טוב, והיינו כי יאמר חלוקת הטוב תחילה
ואחר כך ההיפך שהוא חלוקת הרע ואחר כך
יחזור וישנה חלוקת הטוב, ובוה נמצא התחיל
בטוב וסיים בטוב. ואין בזה גנאי שנראה מרבה
דברים ללא צורך, מאחר שהוא עושה כן כדי
להתחיל בטוב ולסיים בטוב. וכל איש משכיל
יבין מדעתו כי איש חכם הוא זה בתוספת דברים
אלו, ואינו כסכל מרבה דברים ללא צורך. מיהו
אם נודמן שהוא מוכרח לומר שתי חלוקות של
דבר והפוכו, ואינו יכול לחזור ולשנות חלוקת
הטוב, אז ודאי צריך להקפיד ולחוש על
ההתחלה טפי מן הסיום, וצריך להקדים חלוקת